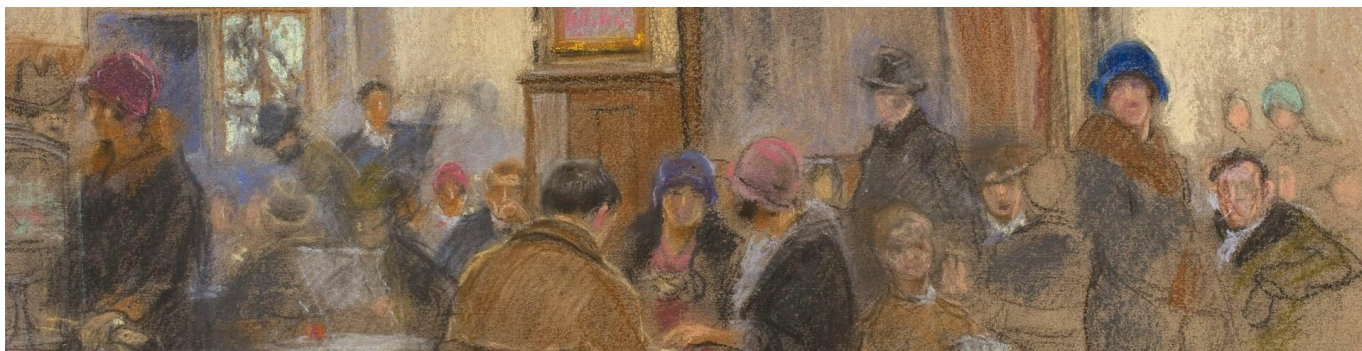

Jedyne takie dwudziestolecie... – kultura polska okresu międzywojennego (podsumowanie)

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 17.
- Źródło: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 43–45.
- Źródło: Jan Lechoń, *Herostrates*, [w:] *Antologia poezji polskiej*, red. A. Grzegorzewski, Katowice 2006, s. 304.
- Źródło: Alina Kowalczykova, *Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939*, Warszawa 1981, s. 173–174.
- Cytat za: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 7.
- Cytat za: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 18.

Jedyne takie dwudziestolecie... – kultura polska okresu międzywojennego (podsumowanie)

Józef Rapacki, *W kawiarni – Ziemiańska*, ok. 1926

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

” Niepodobna oddać tego upojenia, tego szalu radości, jaki ludność polską w tym momencie ogarnął. Po stu dwudziestu latach prysły kordony. Nie ma ich: Wolność! Niepodległość! Zjednoczenie! Własne państwo! Na zawsze! Chaos? To nic. Będzie dobrze. Wszystko będzie, bo jesteśmy wolni od pijawek, złodziei, rabusiów, od czapki z bączkiem, będziemy sami sobie rzadzili...

Cytat za: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 18.

– zapisał w swoim pamiętniku w 1918 roku Jędrzej Moraczewski, przyszły polski premier.

Dwudziestolecie międzywojenne to epoka wyjątkowa w polskiej kulturze. Obok pokolenia artystów wierzących w społeczne funkcje literatury i sztuki mającej podtrzymywać narodową jedność pojawili się młodzi autorzy, którzy pragnęli, aby ich

twórczość została zwolniona z wielowiekowych powinności i stała się częścią życia zwykłych ludzi. Jak pisał Andrzej Zawada o dwudziestoleciu międzywojennym:

” Między kolejnymi trudnymi lekcjami historia podarowała nam pauzę, podczas której mogliśmy zabawić się w normalność.

Cytat za: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 7.

Twoje cele

- Przeanalizujesz fragmenty rozprawy Aliny Kowalczykowej *Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939*.
- Określisz stosunek twórców doby dwudziestolecia międzywojennego do literatury romantycznej.
- Wskażesz charakterystyczne cechy kultury dwudziestolecia międzywojennego w Polsce.

Przeczytaj

Artyści, filozofowie, politycy, ale także zwykli ludzie przewidywali, że zakończenie I wojny światowej będzie wiązało się na kontynencie europejskim z głębszymi przemianami niż tylko korekta mapy politycznej. Lata dwudzieste to epoka wielkiego skoku cywilizacyjnego – w środkowej i zachodniej Europie wyłoniły się nowoczesne demokracje parlamentarne, światowy przemysł zwrócił się ku produkcji dóbr konsumpcyjnych, nastąpił spektakularny rozwój wielu miast. W prywatnych domach zaczęły pojawiać się radia, powozy zaczęły być zastępowane autami. W Polsce 9 listopada 1918 roku polscy studenci na ulicach Warszawy odbierali broń niemieckim żołnierzom, Józef Piłsudski był w drodze do stolicy, gdzie dzień później przejął władzę od Rady Regencyjnej. 11 listopada Polska odzyskała niepodległość. Młody poeta Tadeusz Peiper zapisał w swoim pamiętniku:

” Andrzej Zawada

Dwudziestolecie literackie

Przeżywamy epokę nieporównywalną z żadną inną w historii Polski; nic w naszych dziejach nie da się zestawić z faktem zniesienia rozbiorów; tylko raz stopa wieków mija taką chwilę.

Źródło: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 17.

Polacy pragnęli stworzyć nowoczesne państwo, zrealizować wizje odkładane w okresie zaborów na lepszy czas. Chcieli się także bawić, cieszyć życiem i odzyskaną wolnością. W polskich miastach pojawiały się dansingi, kawiarnie, kabarety.

Warszawa, ul. Nowy Świat 57, gdzie 29 listopada 1918 roku zainaugurowano działalność jednej z najslynniejszych warszawskich kawiarni Pod Picadorem. To tutaj swoje utwory prezentowali skamandryci

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

To właśnie tam wielu młodych artystów prezentowało przed publicznością swoje [juwenilia](#). Jak pisze Andrzej Zawada:

” Andrzej Zawada

Dwudziestolecie literackie

Publiczności podobał się nowy, bezpretensjonalny, trochę autoironiczny styl młodych poetów. Styl – to znaczy zarazem sposób pisania i sposób bycia, między którymi nie było [dysonansu](#). Bezpośredniość i prostota, naturalność i humor, tak cenne, dla ludzi, którzy przeszli przez wojenne doświadczenie, a teraz radowali się istnieniem i wolnością, były obecne również w tych wierszach, których można było słuchać, pijąc kawę w miłym towarzystwie, które można było kupić za 5 marek jako wspaniały duchowy deser. Młodzi poeci z całą pewnością nie chcieli chodzić w koturnach wieszczów. Wciąż jeszcze dziecięco

z dumieniem swoim talentem i popularnością woleli robić do publiczności perskie oko. Patrzcie, zdawali się mówić, nasza twórczość to nic innego jak usługi, jak towar. [...] Skamandrycy zmienili w poezji wiele.

Dali jej powszedni język i odpatetyzowali liryzm. Wprowadzili do wiersza codzienność i uniknęli dosłowności. Do wirtuozerii doprowadzili zdolność słowa do zastępowania barwy, faktury, dźwięku i ruchu. Przywrócili wierszowi polskiemu poczucie humoru, jakie miał on jeszcze pod piórem Norwida, później zapomniane. [...] Wówczas, na początku lat dwudziestych, literatura potrafiła się jeszcze cieszyć własnymi możliwościami, które wydawały się być ogromne, i możliwościami świata, które wydawały się być nieograniczone.

Źródło: Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998, s. 43–45.

Słownik

dysonans

(łac. *dissidere* – poróżnić się) – rażące zakłócenie harmonii

juwenilia

(łac. *iuvenis* – młody, młodzieniec) – młodzieńcze utwory

perora

(łac. *perorare* – konkludować, mówić na końcu, wykladać) – uroczyste przemówienie, długa i nudna mowa pełna napuszonych pouczeń

Audiobook

Polecenie 1

Wyjaśnij, z czym wiązały się priorytety oraz nadzieje Polaków w kwestii kultury po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

Polecenie 2

Omów, na czym – zdaniem Aliny Kowalczykowej – miała polegać demokratyzacja oraz komercjalizacja literatury i sztuki w dwudziestoleciu międzywojennym. Zwróć uwagę na to, w jaki sposób badaczka ocenia te tendencje.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P157JTsv2>

Alina Kowalczykowa, autorka książki *Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939*, już we wstępie do swej rozprawy zaznacza, że obiektem jej zainteresowań związanych z dwudziestoleciem międzywojennym są zdarzenia, scysje, polemiki oraz te grupy literackie, których członkowie wierzyli w społeczny sens sztuki, a działalność artystyczną uważali za ważną formę uczestnictwa w budowaniu niepodległej ojczyzny. Autorka pisze:

„Niepodległość, którą Polska odzyskała w 1918 roku oznaczała z dawna oczekiwany koniec niewoli, koniec epoki rozbicia kraju między państwa zaborcze; ale jednocześnie pojawił się zaszczytny obowiązek stworzenia od podstaw nowej ojczyzny. Polski bardzo nowoczesnej i przepojonej silnie tradycjami narodowymi. Polski na miarę przeszło stuletniej tęsknoty. [...] Wydawało się powszechnie, iż po

tragicznym doświadczeniu wojny, w warunkach burzliwych narodzin nowej europejskiej rzeczywistości, zaczęło się nowy świat. Nie tylko nowa Polska. Wszędzie rzucał się w oczy niezwykle dynamizm poczynąń społecznych i artystycznych, uderzała świeżość haseł programowych i mocna wiara, że można świat urządzić na nowo. [...] Polska była jednym z tych państw europejskich, które rzeczywiście powstawały od nowa. Jej byt wymagał nie tylko decyzji, dotyczących form ustroju i rządu odradzającej się ojczyzny, ale również autentycznego skonsolidowania Polaków spod trzech zaborów. To także było nieproste. Sto kilkadziesiąt lat życia w odmiennych organizmach państwowych, pod niejednakowym uciskiem, sprzyjało narastaniu poczucia odrębności dzielnicowej; istniejące tu bariery w świadomości wielokrotnie później dawały o sobie znać między innymi w dziedzinie życia kulturalnego. [...] Gwałtowny przewrót musiał dokonać się także w literaturze. Przez długie lata niewoli jej zadaniem najważniejszym było krzewienie idei patriotycznych, podtrzymywanie nadziei na odrodzenie ojczyzny. Pisanie stawało się swoistym posłannictwem. Ogromna była dzięki temu społeczna i ideowa ranga literatury, ale też i odpowiedzialność moralna pisarza mogła wydawać się trudna do udźwignięcia. [...] Jeśli już w 1917 roku patos narodowej martyrologii i patriotycznego poświęcenia można było – jak się wówczas zdawało – odrzucić, to tym bardziej w roku 1918 wołano o wyzwolenie spod niego umysłów, można było tęsknić do literatury otwartej na oścież dla spraw codziennych, zwykłych, żyjących w wolnym kraju ludzi. Młody poeta Antoni Słonimski pisał:

Ojczyzna moja wolna, wolna ...

Więc zrzucam z ramion płaszcz Konrada

[...]

Poezjo, tyżeś na kurhany

Kazała klękać, jątrząc ranę,

Wodząc przed oczy rozkochane

Delije, pasy i żupany.

I cóż mi zrobić teraz z mową,

Która zbłąkana w tej manierze

W pawęże bije i puklerze,

Ojczyznę wzywa: wstań na nowo.

Odrzucam oto płaszcz Konrada [...]

W powyższym fragmencie poeta ujął to, co dla literatury było wówczas najważniejsze: odzyskanie niepodległości oznaczało dezaktualizację tej problematyki, tego stylu, tego języka, które od ponad wieku nadawały jej ton. Wydawało się, że trzeba demonstracyjnie odrzucić patriotyczno-mistyczną problematykę sporu Konrada z Bogiem z III części *Dziadów* Mickiewicza, jak i jej modernistyczną rewaloryzację, dokonaną przez nowego Konrada w *Wyzwoleniu* Wyspiańskiego. Wolność już uzyskano, literatura musiała teraz określić swoje miejsce w wyzwolonym społeczeństwie. Powstawał nowy model kultury, a w euforii pierwszych dni po wyzwoleniu wiadomo już było, że musi on zdecydowanie różnić się od dotychczasowych wzorców, że ma to być program sztuki aktywnie współtworzącej nowe państwo i, co więcej, kierowanej do nowego, bardziej niż kiedykolwiek, masowego odbiorcy.

[...] Oczekiwania, jakie wiązano ze sztuką, były więc ogromne i zakładały całkowitą jej przemianę. Zwróćmy uwagę, iż najłatwiej takim oczekiwaniom mogą sprostać ludzie młodzi, nie obciążeni jeszcze pokaźnym dorobkiem pisarskim, tworzący swe pierwsze programy artystyczne właśnie w tej atmosferze narodzin nowego świata. [...] Ledwie dwa tygodnie upłynęły od ogłoszenia niepodległości, gdy w Warszawie wybuchła niezwykła impreza artystyczna, nazwana przez jej twórców kawiarnią poetów »Pod Picadorem« [...]. Jej organizatorem był młody poeta Tadeusz Raabe, a założycielami trzech inni, równie młodzi, debiutujący wówczas poeci – Leszek Serafinowicz (Lechoń), Antoni Słonimski, Julian Tuwim. [...] Miała tu powstać nowa poezja. [...] Jak przebiegał taki wieczór w kawiarni »Pod Picadorem«? A więc w małej salce, przy stolikach, kilkadziesiąt osób; pod ścianą podium, na którym kolejno – pozornie bez narzuconego z góry ładu – pojawiają się poeci i malarze. Ich skład trochę się zmienia, obok stałego grona pikadorczyków (poeci: Lechoń, Słonimski, Tuwim, Iwaszkiewicz, potem Wierzyński, malarze: Świdwiński i Witkowski, recytatorka: Maria Morska), występowali i inni pisarze, a także przygodnie wkraczał na estradę ktoś z publiczności. Tuwim wygłasza deklarację programową, Słonimski prowokuje słuchaczy:

My tutaj wam sprzedamy każdego wieczora

Liryczność, co was słodko po buzi poklepie.

Za wasze kilka groszy czeka was perora,

Co kastetem będzie was tłukła po czerepie,

Aż otworzycie gęby i obleśne ślepie,

Nagle przed wami słowo kiedy się zatrzepie

Jako czerwona chusta w ręku pikadora.

Czy kawiarnię »Pod Picadorem« powinno się pamiętać tylko jako pełen fantazji wybryk rozszalałej niepodległością bardzo utalentowanej młodzieży? Byłoby to mylące uproszczenie. [...] Można w niej zobaczyć również pierwszą próbę stworzenia modelu sztuki zaangażowanej w sprawy społeczne. Uderza w nim dążenie do demokratyzacji sztuki, do zwalenia jej z dwu piedestałów: tego, na którym trwała przez lat sto kilkadziesiąt jako krzewicielka idei patriotycznych, smutna pamięć o cierpieniach narodowych i nadziejach wyzwolenia, i tego, który od Młodej Polski dźwigał artystę na niebotyczne, nieosiągalne dla filistra wyżyny. W »Picadorze« poezję potraktowano brutalnie, kazano jej bronić się w nowych warunkach: nie w intymnej atmosferze grona nielicznych przyjaciół, lecz przed publicznością przypadkową, wobec słuchacza, który płaci – i ma prawo wymagać; i musiała to być dobra poezja, by wytrzymać konkurencję z łatwo podbijającymi publiczność żartem, dowcipem, zabawą z widzem. [...] Zabawa w uwalnianie sztuki z piedestału i przekomarzania ze słuchaczami okazały się początkiem zupełnie poważnych poszukiwań dróg zbliżenia literatury do możliwie licznych odbiorców. Wiąże się z tym i owa przebijająca ze słów i zachowań pikadorczyków fascynacja nowoczesnością”.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Uzupełnij poniższą tabelę, biorąc pod uwagę zadania literatury przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości i po tym fakcie. Odnies się do treści audiobooka.

Najważniejsze zadania literatury przed odzyskaniem niepodległości	Najważniejsze zadania literatury po odzyskaniu niepodległości

Ćwiczenie 2

Pojawiające się w wierszu Antoniego Słonimskiego sformułowanie „Odrzucam oto płaszczyz Konrada” oznaczało:

- ☐ zapowiedź zerwania z dotychczasowym postrzeganiem powinności literatury.
- ☐ zapowiedź krytycznej reinterpretacji III części *Dziadów* Adama Mickiewicza.
- ☐ pochwałę wzorców romantycznych, od których zaczęli odżegnywać się młodzi artyści.
- ☐ demonstracyjne zanegowanie wzorców literatury romantycznej.

Ćwiczenie 3

Wskaż sformułowania najpełniej oddające charakter literatury oraz sztuki dwudziestolecia międzywojennego. Skorzystaj w tym celu z informacji zawartych w audiobooku.

- ☐ antyprogramowość
- ☐ zwolniona ze społecznych powinności
- ☐ skomercjalizowana
- ☐ skupiona na narodowej martyrologii
- ☐ fascynacja nowoczesnością
- ☐ powielająca romantyczne wzorce
- ☐ skierowana do masowego odbiorcy
- ☐ zwrócona ku sprawom dnia codziennego
- ☐ zaangażowanie społeczne

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, dlaczego w opinii Aliny Kowalczykowej do kreowania zasad nowej literatury w Polsce szczególnie uprawnieni byli ludzie młodzi.

Ćwiczenie 5

Przyjrzyj się afiszowi kawiarni „Pod Picadorem”, w której czytali swoje wiersze młodzi polscy poeci. Napisz, w jaki sposób postrzegali powinności poety i poezji artyści, biorąc pod uwagę poszczególne elementy grafiki.

Afisz kawiarni Pod Picadorem.

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z wierszem Jana Lechonia *Herostrates*, a następnie udowodnij, że stanowi on wykładnię postulatów dotyczących sposobu funkcjonowania kultury w odrodzonym po latach niewoli państwie. Sformułuj dwa argumenty.

” Jan Lechoń

Herostrates

Czyli to będzie w Sofji, czy też w Waszyngtonie,
Od egipskich piramid do śniegów Tobolska,
Na tysiączne się wiorsty rozsiała nam Polska,
Papuga wszystkich ludów — w cierniowej koronie.

Kaleka, jak beznodzy żołnierze szpitalni,
Co będą ze łzą wieczną chodzili po świecie.
Taka wyszła nam Polska z urzędu w powiecie
I taka się powlokła do robót — w kopalni.

Dziewczyna, na matczyne niepomna przestrogi,
Nieprawny dóbr sukcesor, oranych przez dzieci,
Robaczek świętojański, co w nocy zaświeci,
Wspomnieniem dawnych bogactw żyjący ubogi.

A dzisiaj mi się w zimnym powiewie jesieni,
W szeleście rdzawych liści, lecących z kasztanów,
Wydała kościotrupem z pod wszystkich kurhanów,
Co czeka trwożny chwili, gdy ciało odmieni.

O! zwalcież mi Łazienki królewskie w Warszawie,
Bezduzne, zimnym rylcem drapane marmury,
Pokruszcie na kawałki gipsowe figury,
A Ceres kłosonośną utopcie mi w stawie.

Czy widzisz te kolumny na wyspie w teatrze,
Co widok mi zamknęły daleki naścieżaj?
Ja tobie rozkazuję! W te słupy uderzaj
I bij w nie, aż rozkruszysz, aż ślad się ich zatrze.

Jeżeli gdzieś, na Starem pokaże się Mieście,
I utkwi w was Kiliński swe oczy zielone,
Zabijcie go! — A trupa zawleczcie na stronę
I tylko wieść mi o tem radosną przynieście.

Ja nie chcę nic innego, niech jeno mi płacze
Jesiennych wiatrów gęźba w półnagich badyłach,
A latem niech się słońce przegląda w motylach,
A wiosną niechaj wiosnę, nie Polskę, zobaczę.

Bo w nocy spać nie mogę i we dnie się trudzę
Myślami, co mi w sercu wzrastają zwątpieniem,
I chciałbym raz zobaczyć, gdy przeszłość wyżeniem,
Czy wszystko w pył rozkruszę, czy... Polskę obudzę.

Źródło: Jan Lechoń, *Herostrates*, [w:] *Antologia poezji polskiej*, red. A. Grzegorzewski, Katowice 2006, s. 304.

Argument pierwszy

Argument drugi

Ćwiczenie 7

Zdecyduj, czy biorąc pod uwagę charakter kultury w dwudziestoleciu międzywojennym, wiersz Jana Lechonia *Herostrates* można określić mianem kontrowersyjnego. Sformułuj jeden argument odnoszący się do tekstu.

Zapoznaj się z fragmentem rozprawy Aliny Kowalczykowej *Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939*, a następnie wyjaśnij, czy artyści pozostali w swoim podejściu do literatury wierni ideałom pierwszych lat wolności. Uzasadnij swoją odpowiedź.

” Alina Kowalczykowa

Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939

Gdyby porównać atmosferę polskiego życia literackiego okresu pierwszych lat niepodległości z drugą połową lat dwudziestych, różnice okazałyby się ogromne. Szybko opadła powojenna euforia nastrojów; formy działalności literackiej uległy zasadniczej ewolucji. (...) Swoistym paradoksem był fakt, iż mimo że największą popularność u wyrobionej publiczności zdobyli sobie poeci – dokładnie w połowie lat dwudziestych wyraźnie właśnie oni od poezji się odwracają, rezygnują niemal z wierszy na rzecz innych form literackich; w porównaniu z istną lawiną tomików poetyckich, jakie ukazały się do roku 1925, lata następne wydają się ubogie. (...) Działalność literacka przyjmowała teraz formy bardziej stabilne. Zamknął się okres nieustannej improwizacji, w którym kontaktom z czytelnikiem nadawały ton imprezy o posmaku nieraz skandalicznym, jednodniówki, ulotki, głośnie wieczory autorskie, zatargi poetów z policją, efemeryczne pisemka, kiedy publiczność zdobywano szturmem, a aktywność literacka miała w sobie wiele z żywiołowej zabawy (...). Teraz, w połowie lat dwudziestych, literatura ulegała szybko instytucjonalizacji. Zmieniła się sytuacja pisarza, ewoluował jego stosunek do literatury jako powołania czy zawodu.

Praca domowa

Która wizja powinności literatury jest bliższa współczesnemu człowiekowi – romantyczna czy wywodząca się z dwudziestolecia międzywojennego? Uzasadnij swoją odpowiedź, formułując dwa argumenty.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Jedyne takie dwudziestolecie... – kultura polska okresu międzywojennego (podsumowanie)

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie

międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- 3) rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe;
- 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- 7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- określa na podstawie tekstu, na jakie zmiany kultury po I wojnie światowej zwracają uwagę autorzy tekstu;
- bierze udział w dyskusji na temat priorytetów i nadziei Polaków w kwestii kultury po odzyskaniu przez Polskę niepodległości;
- wymienia zadania literatury przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości i po tym fakcie;
- omawia sposób postrzegania powinności poety i poezji przez artystów dwudziestolecia;
- wskazuje postulaty dotyczące sposobu funkcjonowania kultury w odrodzonym po latach niewoli państwie.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego;
- praca w grupach.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- fiszki.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel odczytuje fragment tekstu.

Doświadczenia Wielkiej Wojny wywarły ogromny wpływ na przemiany w kulturze i sztuce. Kierunki artystyczne, powstające pod wpływem tragedii konfliktu zbrojnego, przesycane były pesymizmem i oddawały niepokój społeczeństwa europejskiego. [...] pod wpływem doświadczeń na frontach I wojny światowej w wielu krajach rozwinęła się powieść pacyfistyczna [...]. W muzyce można zauważyć [...] położenie nacisku na walor brzmienia.

[...] do rewolucyjnych zmian doszło także w tańcu. Balet rosyjski Siergieja Diagilewa odrzucił dotychczas obowiązujące, klasyczne reguły [...]. Zupełnie nowy styl pełnego ekspresji tańca wprowadziła także amerykańska tancerka

Isadora Duncan.

Od początku XX wieku nastąpił niesłyszany rozwój kina.

Źródło: Edward Czapiewski, Jakub Tyszkiewicz, *Historia XX w.*, Warszawa 2012, s. 930.

Prosi uczniów o krótką odpowiedź, na jakie charakterystyczne zmiany w obszarze kultury po I wojnie światowej zwracają uwagę autorzy tekstu.

2. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z sekcjami „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”.
Nauczyciel zapisuje na tablicy początki zdań i prosi, by uczniowie przepisali je do zeszytów i zredagowali ich zakończenia.
 - Dwudziestolecie międzywojenne to epoka...
 - Młodzi autorzy dwudziestolecia pragnęli, aby ich twórczość...
 - Po odzyskaniu niepodległości Polacy pragnęli...
2. Uczniowie na podstawie tekstu Aliny Kowalczykowej *Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939* (sekcja „Audiobook”) podejmują dyskusję na temat:
Z czym wiązały się priorytety oraz nadzieje Polaków w kwestii kultury po odzyskaniu przez Polskę niepodległości? Nauczyciel moderuje dyskusję, dba o porządek rozmowy i wspomaga uczniów, jeśli jest taka potrzeba.
3. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują polecenie 2 z sekcji „Audiobook”.
Chętna osoba prezentuje odpowiedź.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel przed lekcją przygotował fiszki i włożył je do woreczka. Przechodzi między ławkami i prosi uczniów o wylosowanie jednej, o głośne przeczytanie zapisanego sformułowania i opracowanie wylosowanego zagadnienia. Uczniowie, którzy wylosowali fiszkę, dobierają sobie do zespołu koleżanki i kolegów. Razem przygotowują krótką wypowiedź i prezentują ją na forum klasy.
Na kolejnych fiszkach nauczyciel zapisał:
 - Zadania literatury przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości i po tym fakcie.

- Sposób postrzegania powinności poety i poezji przez artystów dwudziestolecia.
- Postulaty dotyczące sposobu funkcjonowania kultury w odrodzonym po latach niewoli państwie.

Praca domowa:

1. Która wizja powinności literatury jest bliższa współczesnemu człowiekowi – romantyczna czy wywodząca się z dwudziestolecia międzywojennego? Uzasadnij swoją odpowiedź, formułując dwa argumenty.

Materiały pomocnicze:

- Andrzej Zawada, *Dwudziestolecie literackie*, Wrocław 1998.
- Alina Kowalczykowa, *Programy i spory literackie w dwudziestoleciu 1918–1939*, Warszawa 1981.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Audiobook”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.